

***Милан Ристовић: "Путовање Карла Блума кроз Балкан 1942–1943. Прилог за историју Порајмоса",
Чигоја штампа, Београд 2023, страна 104***

Књига "Путовање Карла Блума кроз Балкан 1942–1943. Прилог за историју Порајмоса" односно "Karl Blum's Journey through the Balkans, 1942–1943., A contribution to the history of Pharrajmos" аутора Милана Ристовића представља детаљан и важан допринос историји страдања Рома, посебно у контексту Југославије и Балкана током Другог свјетског рата. Овај двојезични рад се не бави само судбином Карла Блума и његове "извођачке групе", већ и ширим историјским приликама које су обликовале страдање Рома на Балкану током трагичног периода Другог свјетског рата.

Ристовићев приступ је методолошки свеобухватан и истовремено персонализован. Кроз причу о Карлу Блуму, "цигану мешанцу", аутор реконструише историјске догађаје и терор који је спровођен на Балкану од стране нацистичке окупационе власти. Карл Блум није само симбол личне судбине, већ и репрезентативни лик који илуструје трагедије многих појединаца.

Књига прати пут групе од 34 путујућа забављача, повезаних сложеним родбинским везама кроз породице Блум, Фишер и Шмит, од тренутка његовог хапшења у Скопљу, пребацивања у Ниш, затим заробљеништва у логору на Дедињу (Бањица) и, на крају, њихово страдање у Аушвицу.

Кључна тема Ристовићевог рада јесте Порајмос, термин који означава систематски геноцид над Ромима у Другом свјетском рату. Аутор се не задржава само на пуким чињеницама, већ дубоко анализира механизме и начин на који су ти догађаји обликовали свакодневни живот жртава. Образложена је генеза стварања нетрпељивости према ромској популацији на подручју њемачких земаља. Кроз Блума и његове ближње читамо о томе како је прогон Рома био организован на локалним, националним и интернационалним нивоима. Ристовић не пише само о личним судбинама једног појединца, већ се користи и богатим архивским материјалом у земљи и иностранству да би реконструисао историјски контекст у којем је дошло до страдања не само Карла Блума, већ и многобројних Рома. Кроз анализу историјских чињеница, књига помаже у очувању сјећања на оне који су страдали и доприноси нашем разумијевању комплексности историјских односа између Балкана и нацистичке окупације.

Поред тога, Ристовић се бави питањем сарадње локалних власти са окупаторима, као и улогом других земаља које су биле под нацистичком контро-

ДАНИЛО БОСНИЋ: *Милан Ристовић, "Путовање Карла Блума кроз Балкан 1942–1943..."*

лом, што доприноси комплекснијем разумијевању како су се обликовали различити облици колаборације. Аутор у фокус ставља бирократско-полицијску структуру Трећег рајха, односно темељно проучавање позадине и поријекла ове необичне групе. Детаљно су анализиране и пропуснице издате од њемачких конзулата, уз које је група све до хапшења несметано путовала.

Књига Милана Ристовића "Путовање Карла Блума кроз Балкан 1942–1943" представља снажну људску причу о патњама током једног од најстрашнијих периода у историји. Овај рад не само да доприноси ширем разумијевању Порајмоса, већ отвара нова питања о колаборацији, злочинима и идентитету током окупације, док истовремено чува сјећање на оне који су страдали.

*Данило Боснић
Архив Републике Српске*